

KANSANHUOLTOMINISTERIÖ

Helsinki, 24. 10. 1945.

N:o 210946/P.

Suunnitelma talven 1945—1946 metsäajoja varten ja ohjeita sen toteuttamiseksi.

Puumäärä.

Koko valtakunnassa on metsistä hevosilla ajettava määrä 52 milj. luovutuskui-timetriä, jakautuen eri puutavaralajien kesken seuraavasti:

polttopuuta 28 milj. luovutus-m³
pyöreätä pinotavaraa 11 „ „
järeeä puuta 13 „ „

Tämä ajotavote on jaettu eri hankinta-piirien osuuksiin, ne taas edelleen kunnit-tain ja metsälöille. Liikennepiireittäin ei tavotetta ole jaettu, vaan piirit saavat eri kuntien ajomäärät tietoonsa hankintapi-reistä; ja yhdistämällä nämä saavat tavo-teet omien piiriensä puitteissa. Hankit-tuaan tietoonsa kunkin kunnan ajotavot-teen ilmoittavat liikennepiirit nämä luvut kuntien metsätyöpäälliköille.

Kuntien luokittelu kuntaryhmiin.

Ajosuunnitelma laaditaan jokaiselle kun-nalle erikseen. Sitä ennen luokitellaan kun-kin kunta johonkin seuraavista ryhmistä:
Kuntaryhmä A. Kunnassa oleva hevos-määrä riittää esiintyviin metsäajoihin.
Kuntaryhmä B. Kunnassa oleva hevos-määrä on suurempi kuin mitä esiintyvät

metsäajat vaativat. Hevosylijäämää riit-tää kunnan ulkopuolelle.

Kuntaryhmä C. Kunnassa oleva hevos-määrä ei riitä esiintyviin metsäajoihin. Lisätyövoimaa tarvitaan muualta.

Ptk.-päällikön asiana on kunnan metsä-työpäällikön ja puutoimikunnan yhteisestä esityksestä määrätä, mihin ryhmään A, B vai C, kunta kuuluu. Ryhmään C saadaan luokitella ainoastaan sellaisia harvaan asuttuja metsäseutujen kuntia, joissa van-hastaan on totuttu käyttämään muualta *vapaaehtoisesti* siirtynyttä työvoimaa. Luo-kittelua koskeva ratkaisu on vahvistettava aikaa hukkaamatta, parhaiten puhelin-teitse.

Riippuen siitä, mihin ryhmään kunta kuuluu, muodostuu ajosuunnitelman teko jossakin määrin erilaiseksi.

Hevosluettelo.

Ajosuunnitelman lähtökohtana on kun-nan metsätyöpäälliköllä oleva hevosluet-telo, johon on merkitty jokaisen kunnassa olevan hevosomistajan nimi sekä hänen omistamansa tilan viljelyspinta-ala ja he-vosluku.

Muunnettu hevosluku.

Kussakin talossa olevasta hevospäämäärästä lasketaan seuraavassa osoitettavalla tavalla erilleen se osa, ns. muunnettu hevosluku, joka katsotaan voitavan irroittaa metsätöihin. Tämä menettelytapa on havaittu välttämättömäksi, jotta ajorasisitus mahdollisimman oikeudenmukaisella tavalla voitaisiin tasata eri hevosenomistajien kesken.

Kun maanviljelystöihin tarvittava hevostyövoima on riippuvainen ennen kaikkea viljelysalan suuruudesta, on maanviljelys-

seuroilta hankittu tietoja siitä, kuinka monta % hevosten työajasta 1. 12.—15. 4. välisenä aikana, jolloin ajokeliä todennäköisesti on, eri suuruisilla viljelmillä liikenee metsäajoihin. Tällöin on huomattu, että muualla Suomessa paitsi Etelä- ja Keski-Pohjanmaan maanviljelysseurojen alueella voidaan käyttää samoja lukuja.

Seuraavasta taulukosta 1 nähdään aluksi, kuinka suuri osa yhden hevosen työajasta eri suuruisilla, 20 pelto-ha pienemmillä viljelmillä voidaan käyttää metsätöihin:

Taulukko 1. Metsätöihin käytettävissä oleva prosenttinen osa yhden hevosen työajasta 1. 12.—15. 4. välisenä aikana.

Viljelmän peltoala, ha	Etelä- ja Keski-Pohjanmaan maanviljelysseurojen alue		Muu Suomi	
	Metsäajoihin käytettävissä 1 hevosen ajasta			
	Keskimäärin	Raja-arvot	Keskimäärin	Raja-arvot
0— 5	100 %	100—60 %	100 %	100—60 %
5— 7,5	50 „	60—40 „	60 „	70—50 „
7,5—10	30 „	40—20 „	40 „	50—30 „
10—15	10 „	20— 0 „	20 „	30—10 „
15—20	0 „	0 „	0 „	0 „

Taulukko tarkoittaa kullakin viljelmällä pidettävää "ensimmäistä" hevosta. Toisen ja sitä seuraavien hevosten aika on kokonaisuudessaan metsätyöhön käytettävissä.

Suurempien viljelmien kuin 20 ha peltoa käsittävien muunnettu hevosluku lasketaan siten, että jokaista 20 ha kohti varataan 1 hevonen, jonka aika menee kokonaan maatalouteen. Siltä osalta kuin peltoala ylittää 20 ha tai tämän luvun tasaiset kerrannaiset 40, 60, 80, 100 jne. ha, lasketaan yli menevän alan osalta muunnettu hevosluku taulukon 1 mukaan. Menettely selviää alempana olevista esimerkeistä.

Taulukossa 1 olevia %-lukuja voidaan

joko nostaa tai laskea taulukossa olevien raja-arvojen puitteissa sen mukaan kuin viljelmän olosuhteet tuntuvat vaativan.

Ajosuunnitelma. Kuntaryhmä A.

Ajosuunnitelman laatii metsätyöpäällikkö yhdessä kunnan puutoimikunnan kanssa. Puutoimikunnat ovat tätä tehtävää varten jo saaneet määräyksen kansanhuoltoministeriöltä ja metsätyöpäällikön on kutsuttava puutoimikunta tarvittavaan kokoukseen.

Kuntaryhmään A kuuluvissa kunnissa laaditaan ajosuunnitelma siten kuin taulukossa 2 oleva malli osoittaa.

Taulukko 2. Ajosuunnitelma. Kaavamainen esimerkki. Kuntaryhmä A. "Muu Suomi". (Vrt. alempana olevia esimerkkejä 1—5.)

Hevosomistajan nimi ja osoite	Viljelmän peltola, ha	Hevosmäärä		Ajo-osuus, m ³
		kaikkiaan työ- kuntoisia hevo- sia, kpl.	muunnettu hevosluku	
1.	2.	3.	4.	5.
AA	—	1	1,0	320
BB	6	1	0,6	192
CC	23	2	1,0	320
DD	40	3	1,5	480
EE	12	2	1,0	320
FF	128	11	4,4	1.408
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
jne.				
Yhteensä	4.800	640	360,0	115.200

Ajosuunnitelman sarakkeisiin 1—3 saa metsätyöpäällikkö tiedot hevosluettelosta. Huomattava on, että sarakkeeseen 3 merkitään ainoastaan kaikki työkuuntoiset hevoset, siis vähintään 4-vuotiaat, mutta ei 6 kuukautta kantaneita eikä vanhuutensa tai muusta syystä johtuvan heikon kuntosensa takia metsätyöhön täysin kelpaamattomia hevosia.

Sarakkeeseen 4 lasketaan muunnettu hevosluku edellä taulukon 1 yhteydessä annettujen ohjeiden mukaan. Samalla on huomioitava sellaiset kysymykseen mahdollisesti vaikuttavat seikat kuin viljelysmaiden etäisyys talouskeskuksesta, sellaiset viljelmällä ehkä olevat hevoset, joita ei ole merkitty sarakkeeseen 3, mutta joita voidaan käyttää maataloustöihin jne.

Esimerkkejä muunnetun hevosluvun laskemisesta:

(Liittyvät taulukkoon 2)

1). AA:lla ei ole peltoa lainkaan, hän omistaa 1 ajokuntoisen hevosen, ja kun muita seikkoja ei ole tiedossa, on muunnettu hevosluku 1,0.

2) BB:llä on 6 ha peltoa ja omistaa 1 hevosen. Peltoalan mukaan on metsäajoon

käytettävissä 60 % hevosen työajasta. Kun ei nytkään muita seikkoja ole vaikuttamassa, on muunnettu hevosluku 0,6.

3) CC:llä on 23 ha peltoa ja omistaa 2 hevosta. Kun 20 peltotehtäaria varten varataan yhden hevosen koko työaika, jää toisen hevosen osalle 3 hehtaaria. Tämä tietää taulukon 1 mukaan toiselle hevoselle 100 %on ajoaikaa metsätöihin. Muunnettu hevosluku on siis 1,0.

4) DD:llä on 40 ha viljeltyä ja 3 hevosta. Kun jälleen varataan 20 ha peltoa hevosta kohti, jää yli 1 hevonen, joten sarakkeeseen 4 merkittävä muunnettu hevosluku olisi 1,0. Kuitenkin talon viljelykset sijaitsevat erikoisen lähellä, samoin kotitarvemetsä. Lisäksi on talossa olemassa esim. maidonajoon soveltuva yli-ikäinen hevonen, jota ei ole merkitty sarakkeeseen 3. Harkinnan perusteella määrätään muunnetuksi hevosluvuksi 1,5.

5) EE:llä on 12 ha peltoa ja 2 hevosta. Toinen hevonen joutuu kokonaan metsäajoon ja toisen ajasta 20 %. Muunnetuksi hevosluvuksi tulisi siis 1,2. Viljelysmaat ovat kuitenkin hajallaan talosta, minkä takia muunnettua hevoslukua alennetaan ja merkitään sarakkeeseen 4 luku 1,0.

6) FF:llä on 128 ha peltoa ja 11 työkuntoista hevosta. 120 ha:n peltoalan nojalla varataan 6 hevosta kokonaan maataloustoihin. Ylimenevä 8 ha edellyttää, että seuraavan hevosen ajasta 40 % voidaan käyttää metsäajoon. Muut 4 hevosta joutuvat sinne kokonaan. Muunnetuksi hevosluvuksi tulee täten 4,4.

Tähän tapaan jatketaan muunnetun hevosluvun laskeminen sarakkeen 4 loppuun saakka, ja lasketaan edelleen muunnetun hevosluvun loppusumma, taulukon 2 esimerkissä 360,0.

Sarakkeen 5 loppusummaksi merkitään suoraan kunnan koko ajotavote (115.200 m³). Kun tämä jaetaan äsken saadulla muunnetun hevosluvun summalla (360,0:lla), saadaan osamääräksi yhtä muunnettua hevosta kohti tuleva ajo-osuus. Esimerkissä se on 320 m³. Tämä luku kerrotaan vuorollaan kunkin hevosnomistajan sarakkeessa 4 olevalla muunnetulla hevosluvulla, jolloin tulokseksi saadaan itse kunkin ajo-osuus. Niiden summaksi pitää tulla sarakkeen 5 etukäteen merkitty loppusumma (115.200 m³).

Ajosuunnitelma. Kuntaryhmä B.

Ennen kuin kuntaryhmään B kuuluvan kunnan ajosuunnitelmaa ryhdytään laatimaan, on kunnan omaan ajotavotteeseen lisättävä se puumäärä, jonka kunnan alueelta muualle metsäajoihin lähtevien hevosten voidaan, lähinnä entisen tunteuksen nojalla, arvioida ajavan. Tämän lisäyksen vahvistaa ptk.-päällikkö metsätyöpäällikön esityksestä. Näin saatu summa merkitään sarakkeeseen 5 niin kuin taulukon 2 sisältämässä esimerkissä oli merkitty luku 115.200 m³, ja ajo-osuuksien jakaminen eri hevosnomistajille suoritetaan mainitun summan pohjalta. Menetely on muilta osiltaan aivan sama kuin kuntaryhmässä A.

Vain näin menettelemällä saadaan varmuus siitä, että kunnan omakin ajotavote tulee ajetuksi, vaikka työvoimaa siirtyy kunnan ulkopuolelle.

Ajosuunnitelma. Kuntaryhmä C.

Jos kuntaryhmään C kuuluvissa kunnissa ajo-osuuksien laskeminen suoritettaisiin niinkuin kuntaryhmässä A, saataisiin tulokseksi niin suuri ajo-osuus muunnettua hevosta kohti, ettei sitä voitaisi vaatia toteutettavaksi.

Tämän takia kuntaryhmässä C ei lasketa muunnettua hevosta kohden tulevaa ajo-osuutta siten kuin taulukossa 2, vaan tämän luvun vahvistaa liikennepiirin ptk.-päällikkö vähintään 500 ja enintään 700 m³:ksi muunnettua hevosta kohti. Ennen luvun vahvistamista on ptk.-päällikön neuvoteltava hankintapiirin päällikön ym. asiantuntijoiden kanssa. Näin vahvistetun luvun nojalla suoritetaan kunnan ajotavotteen jakaminen eri hevosnomistajille sarakkeessa 5, kertomalla siis mainittu luku kunkin hevosnomistajan muunnetulla hevosluvulla. Täten saatujen ajo-osuuksien summa jää luonnollisesti pienemmäksi kuin kunnan ajotavote. Erotus on hoidettava muualta saatavalla työvoimalla.

Ajosuunnitelma eri kuntaryhmissä on siis erilainen ainoastaan siltä osalta, millä tavalla sarake 5 lasketaan.

Kehoituskorttien lähettäminen.

Sen jälkeen kuin metsätyöpäällikkö yhteistoiminnassa puutoimikunnan kanssa on saanut ajosuunnitelman valmiiksi edellä annettujen ohjeiden mukaan, lähetetään kullekin hevosnomistajalle välittömästi kehoituskortti, jonka tulee olla postitettuna viimeistään 15. 11. 1945.

Ilmoittaminen.

Heti ajosuunnitelman valmistuttua on metsätyöpäällikön puhelimitse tiedoitettava ajosuunnitelman kunkin sarakkeen loppusummat liikennepiiriin ptk.-päällikölle.

Ptk.-päällikön on, sen jälkeen kun hän on kaikista piirinsä kunnista saanut nämä tiedot, laadittava niistä kunnittainen luettelo yhteenvetoiineen kansanhuoltoministeriön liikennejaostoon välittömästi toimitettavaksi.

Ajomääräykset.

Koko ajosuunnitelma pohjautuu vapaaehtoiseen tai enintään kehoituksen nojalla tapahtuvaan töihin hakeutumiseen. Jotta tilannetta voitaisiin paremmin seurata, on kehoituskortin toinen osa palautettava metsätyöpäällikölle. Heti ajokelien vakiinnuttua on ptk.-päälliköiden heidän käytettävissään olevin varoin sanomalehdissä julkaistavilla kuulutuksilla ja uutisilla, radion välityksellä ym. sopivin keinoin tehtävä tietäväksi, että kaikkien ajokehoituksia saaneiden nyt on oltava ajotöitään suorittamassa. Samalla on kehoitettava palauttamaan kehoituskorttien toiset puolikkaat.

Jollei korttien palautusta ole tapahtunut, ja jos suoritettut tiedustelut osoittavat, että ajokehoituksia ei ole noudatettu, on ajomääräyksiä viipymättä ryhdyttävä antamaan.

Ajomääräysten perille vieminen on koettava järjestää poliisiviranomaisten avulla. Liikennejaoston taholta otetaan asiassa yhteys lääninhallitukseen ja ptk.-päälli-

köiden on sovittava siitä nimismiesten kanssa. Perille viemisestä maksetaan ao:lle korvaus, josta ilmoitetaan myöhemmin.

Ajomääräys perustuu valtioneuvoston päätökseen keskitetystä liikenteestä (annettu 28. 11. 1944). Ajettava määrä ilmoitetaan kahtena osana siten, että määrätään puolet ajettavaksi 15. 2. -46 mennessä ja loput ajokauden loppuun mennessä.

Työnantajien on 22. 2. -46 mennessä ilmoitettava metsätyöpäälliköille niistä ajomääräyksen saaneista, jotka 15. 2. 1946 mennessä eivät ole täyttäneet heille annettua velvoitusta. Heille on, keliolosuhteet kuitenkin huomioon ottaen, uusittava ajomääräys ja nostettava syyte.

Ajokauden päätyttyä työnantajien on kaikkien ajomääräyksiä saaneiden osalta palautettava ajomääräyskaavake asianmukaisesti täytettynä metsätyöpäällikölle.

Kun ajomääräys tulee annettavaksi tiettyyn metsään ja tietylle ajomatkalle, on edellä laskettu ajo-osuus muunnettava ajomääräykseen ko. olosuhteita vastaavaksi. Muuntaminen tapahtuu taulukon 3 nojalla.

Taulukko 3. Työsaavutukset ajomääräyksiä laskemista varten.

Ajomatka, km	Ajettava päivässä			
	pinotavaraa, p-m ³		järeeä tavaraa, j ³	
	tuoretta	kuivaa	kuorellista	kuoretonta
0—1	11	15	280	300
1—2	9	12	235	250
2—3	8	10	200	215
3—4	7	9	170	185
4—5	6	8	145	155
5—6	5	7	125	135
6—7	4	6	110	120

Taulukon numerot ovat ohjenumeroita, joita voidaan olosuhteiden mukaan jonkin verran korottaa tai alentaa.

Ajomääräyksiä voidaan antaa 4-vuotiaille ja sitä vanhemmille hevosille. Jos tamma on kantanut 6 kuukautta, ei sitä pidä

enää pakottaa metsätöihin. Sairaaksi ilmoitetusta hevosesta on vaadittava eläinlääkärin todistus. Jos talossa on hevosia, mutta ei ole ajomiestä, on hevosnomistajan hankittava ajomies. Tästä asiasta on viittaus myös kehoituskortissa.

Hevoskatselmukset.

Mikäli tilanne sitä näyttää vaativan, järjestetään myöhemmin ilmoitettavana aikana hevoskatselmuksia sen toteamiseksi, miten ajokehoituksia on noudatettu. Katselmuksista määrätään erikseen.

Hankintahakkuut.

Kuten ajokehoituskortista ilmenee, lasketaan metsänomistajan omassa metsässä suoritettu hankintapuun ajo hänelle annetun ajo-osuuden suoritukseksi, ja kehoituskortin palautuspuolikkaassa on tämä niinkään huomioitu.

Metsätyöpäälliköiden on seurattava hankintojen edistymistä ja tarvittaessa puututtava ajomääräyksiin tälläkin taholla esiintyviin laiminlyönteihin.

Hevossiirrot.

Ptk.-päälliköiden on mahdollisuuksien mukaan pyrittävä tasaamaan piirin alueella esiintyvä hevostyövoima siten, että kaikkiaan ajettu puumäärä nousee mahdolli-

simman korkeaksi. Tällöin on erityistä huomiota kiinnitettävä toistensa lähettyvillä oleviin eri tyyppisiin kuntiin ja katsottava, ettei esim. viljelysvoittoisessa ja suhteellisen runsaan hevosmäärän omaavassa kunnassa ajo-osuutta muunnettua hevosta kohden määrätä tarpeettoman alhaiseksi, vaan että tällainen kunta riittävällä varauksella luokitellaan B-ryhmään. Varsinaisista hevossiirroista tällöin ei ehkä vielä ole kysymys, vaan enemmänkin työn suorituksesta kunnan naapuristossa.

Varsinaisten hevossiirtojen järjestelyitä—koillis—pohjoisille metsäseuduille tulee kysymykseen ainoastaan ao. ptk.-päällikön esityksestä sen jälkeen, kuin kansanhuoltoministeriön liikennejaosto on asialle antanut hyväksymisensä. Aina on, ennenkuin tehdään esitys hevossiirron järjestämisestä jonkun työnantajan työmaalle, vaadittava ja varmistauduttava, että sekä miesten että hevosten majoitus- ja muonitushmahdollisuudet ovat tarpeeksi hyvät.

Kansanhuoltoministeri *Kaarlo Hillilä.*

Osastopäällikkö *N. A. Osara.*

